

ЗАШТИТА КОЈУ ОБЕЗБЕЂУЈЕ СТАТУС РАТНОГ ЗАРОБЉЕНИКА У МЕЂУНАРОДНОМ ХУМАНИТАРНОМ ПРАВУ*

Апстракт: *Заштита која се гарантује ратним заробљеницима у међународном хуманитарном праву представља компромис између два различита интереса. На једној страни сила која држи заробљенике има интерес да ослаби војну снагу непријатеља тако што ће онемогућити њихово даље учешће у борби. Интерес самих ратних заробљеника је да буду заштићени у складу са основним међународним стандардима људских права. Заштита ратних заробљеника у међународном хуманитарном праву двоструко је регулисана. Поред основних принципа заштите, постоји серија посебних и веома детаљних правила која уређују садржину те заштите. Та правила односе се на све аспекте установе заробљеништва, почевши од тренутка заробљавања, преко третмана ратних заробљеника, па све до завршетка заробљеништва. Њима су до најситнијих појединости регулисана бројна питања од значаја за живот ратних заробљеника током заробљеништва, као што су евакуација, испитивање, смештај у логоре, исхрана и одевање, хигијенска и лекарска нега, помоћ медицинског и верског особља, верске, интелектуалне и физичке активности, дисциплина, чиновни, премештање, рад, новчана средства, односи са спољним светом и властима, дисциплинска и кривична одговорност. Заробљеништво се може завршити још у току трајања непријатељстава услед смрти заробљеника, успешног бекства, његовим ослобађањем на реч или уз обавезу, непосредном репатријацијом или смештајем у трећу државу и разменом заробљеника. После окончања активних непријатељстава сви ратни заробљеници морају без одлагања бити пуштени на слободу и враћени у домовину. Неоправдано одлагање репатријације ратних заробљеника представља тешку повреду међународног хуманитарног права и квалификује се као ратни злочин.*

Кључне речи: *ратни заробљеници, борци, неборци, статус, интернација, заштита, општи принципи, третман, заробљенички логори, завршетак заробљеништва.*

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Иако је пракса заробљавања припадника противничке војске стара колико и историја ратовања, установа ратних заробљеника новијег је датума. Све до краја XVII века на међународном плану није постојала посебна заштита заробљених непријатељских војника, већ су побеђени противници препуштани на милост и немилост победиоца¹. Поступање према овим лицима било је различито кроз историју, почевши од варварских закона који су дозвољавали њихово убијање или жртвовање, преко праксе да заробљени противници постају робови, све до могућности да они буду откупљени, размењени или ослобођени².

Као прекретница у настанку заштите ратних заробљеника узима се период након закључења Вестфалског мира када се у доктрини појављују прве идеје о потреби побољшања њиховог положаја у рату. Из тог времена потичу схватања Монтеѕкјеа и Русоа да је рат однос државе према држави у коме разоружани противник није више непријатељ, већ постаје ратни заробљеник и мора бити поштеђен. Отуда произилази да једино овлашћење које ратно право даје зараћеним странама у погледу заробљених противничких војника јесте да спрече њихово даље учешће у непријатељствима³.

Током XVIII века појављују се прве писане одредбе о заштити ратних заробљеника. У овом периоду државе почињу да доносе своје унутрашње прописе у облику војних закона или правилника који, између осталог, садрже норме и упутства о начину поступања са ратним заробљеницима. На међународном плану писана правила о положају ратних заробљеника уносе се у двостране уговоре о пријатељству и миру и различите војне картеље које су закључивале зараћене стране. Већи значај имали су уговори о трговини и пријатељству између тадашњих великих сила који већ садрже нека стандардна правила о заштити ратних заробљеника⁴.

---

* Рад је резултат истраживања аутора на пројекту "Заштита људских и мањинских права у европском правном простору" (евиденциони број 179046) Правног факултета у Нишу, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

1 Ch. Rousseau, *Le droit des conflicts armés*, Paris, 1983, p.85.

2 Више о томе: В.Јончић, *Ратни заробљеници: међународноправни статус*, Београд, 2002, стр.9-80.

3 Жан Жак Русо, *Друштвени уговор* (превод), Београд, 1949, стр. 31-33.

4 Видети: P.Fauchille, *Traité de droit international public*, Paris, 1921, Vol.II, pp.173-185; W.Flori, *Prisoners of War*, Washington, 1942, pp.116-117; К.Обрадовић, *Међународно хуманитарно право оружаних сукоба – од ратног до хуманитарног*, Хуманитарно право: теорија и пракса, Београд, 1997, стр.34; З.Радивојевић, *Порекло међународног хуманитарног права*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, 2011, стр.98-99; G.Schwarzenberger, *The Law of Armed Conflict*, London, 1968, Vol.II, p.17.

Трагична судбина великог броја заробљеника у току америчког сецесионистичког рата⁵ утицала је да се у другој половини XIX века приступи потпунијој кодификацији правила о њиховој заштити на националном и међународном плану. Поред Упутстава за руководство армијама САД у рату, које је 1863. године израдио Либер, одредбе о ратним заробљеницима укључене су у Декларацију донету на Бриселској конференцији 1874.⁶ и Оксфордски приручник који је усвојио Институт за међународно право 1880. године⁷. Без обзира на то што Бриселска декларација никада није ступила на снагу због недовољног броја ратификација држава, док је други акт само дело доктрине, ови међународни документи представљали су израз и потврду постојећег обичајног права у овој области.

Званична кодификација правила о заштити ратних заробљеника спроведена је у оквиру Хашких мировних конференција (1899. и 1907. године). Правилник о законима и обичајима суземног рата, придодат IV Хашкој конвенцији из 1907. године, први је вишестрани међународни уговор који садржи одредбе о ратним заробљеницима. Полазећи од основних начела Бриселске декларације, овај Правилник посвећује положају ратних заробљеника посебну Главу II која обухвата шеснаест одредаба (чл.4-20). Тим члановима регулисани су услови и третман током трајања заробљеништва, као и враћање заробљеника у отаџбину⁸.

Бројна и врло тешка кршења кодификованих правила о заштити ратних заробљеника у току Првог светског рата послужила су као повод да се убрзо по његовом завршетку поново покрене активност у циљу допуне и осавремењавања ових правила. Као резултат таквих напора на Конференцији у Женеви 1929. године усвојена је Конвенција о поступању са ратним заробљеницима. Ова конвенција је не само први међународни уговор који је у целости посвећен положају ратних заробљеника, већ и у то време најсвеобухватнији правни извор њихове заштите. За разлику од Хашког правилника, она садржи 97 чланова којима су регулисана броја питања везана за статус ратних заробљеника⁹.

На жалост, трагична искуства Другог светског рата показала су да је и ова заштита недовољна и непотпуна, па се одмах након његовог окончања приступило изради нове конвенције у овој области. На дипломатској конференцији у Женеви 1949. године донета је посебна (III) Конвенција о

5 P.Belperron, *La guerre de Sécession*, Paris, 1957, pp.427-432.

6 За видети: D.Schindler, J.Tomas, *The Laws of Armed Conflicts. A Collection of Conventions, Resolutions and Other Documents*, Leiden, 2004, pp.22-28.

7 H.S.Levie, *Documents on prisoners of war*, Newport, 1979, pp.21-32.

8 За текст ових чланова: В.Кнежевић-Предић, С.Аврам, Ж.Лежаја, *Извори међународног хуманитарног права*, Београд, 2007, стр 307-310.

9 Више о овој Конвенцији: М.Радојковић, *Рат и међународно право*, Београд, 1947, стр.68-74.

поступању са ратним заробљеницима. Нова Женевска конвенција је потпунија и садржајнија од претходне, јер обухвата 143 члана који су распоређени у шест делова¹⁰, док у квалитативном смислу представља значајан напредак у режиму заробљеништва и заштити заробљеника.

Међутим, озбиљна повреде правила о положају заробљеника током послератних оружаних суоба указала су на нужност да се ова Конвенција употпуни и осавремени новим правилима. Тај циљ остварен је на конференцији у Женеви 1977. усвајањем Допунског протокола (I) о заштити жртава међународних оружаних сукоба. Овај Протокол садржи само три члана (43-45) која се односе на борце и ратне заробљенике¹¹. Њима није ништа мењано у третману особа која имају статус ратног заробљеника, али је зато проширен круг лица која имају право на такав статус.

Полазећи од наведених извора међународног хуманитарног права, први део овог рада посвећен је одређивању лица која имају статус ратног заробљеника. У другом се излажу основни принципи заштите ових лица, док се трећи део рада бави садржином заштите, тј. конкретним правилима која регулишу установу заробљеништва.

2. ЛИЦА КОЈА ИМАЈУ СТАТУС РАТНОГ ЗАРОБЉЕНИКА

Ратним заробљеником у најширем смислу сматра се лице одређене категорије које у међународном оружаном сукобу падне под власт непријатеља. Најзначајнију категорију ових лица свакако чине борци, односно припадници оружаних снага. Према томе, да би се неко лице сматрао ратним заробљеником неопходно је да у тренутку када падне у руке непријатеља има статус борца.

Иако су међусобно повезана и компатибилна, ова два појма се увек не поклапају. Појам ратног заробљеника је од првих кодификација ратног права био нешто шири од појма бораца и обухватао још неке категорије лица. У првом реду ради се о неборцима који падну под власт противничке стране, односно лицима која прате оружане снаге, али не улазе у њихов састав¹². Уз то, стране у сукобу могу својство ратног заробљеника признати и другим лицима која се нађу под њиховом влашћу.

Све до доношења Треће женевске конвенције из 1949. године у међународном хуманитарном праву није постојала јасна и прецизна дефиниција ратног заробљеника. Уместо тога, овај појам одређиван је посредним путем везивањем за друге категорије учесника у оружаним сукобима. Тако је Хашки правилник из 1907. године појам ратног заробљеника дефинисао преко ширег појма оружаних снага, правећи разлику између редовних и ванредних оружаних

---

¹⁰ За текст: В.Кнежевић-Предић, С.Аврам, Ж.Лежаја, *op.cit.*, стр.46-115.

¹¹ *Ibid*, стр. 204-206.

¹² З.Вучинић, *Међународно ратно и хуманитарно право*, Београд, 2006, стр.254,

снага¹³. У појам оружаних снага овај правилник укључио је и становништво неокупиране територије које се услед непријатељског надирања спонтано подигло на оружје у циљу пружања отпора, а није имало могућност да се организује као редовна оружана снага¹⁴.

Говорећи о саставу оружаних снага, Хашки правилник је увео разликовање између бораца и небораца. Према овом акту (члан 3) оружане снаге зараћених страна могу да се састоје од бораца и небораца. У случају да их непријатељ зароби, Правилник једнима и другима признаје право на статус и третман ратних заробљеника. Под неборцима се подразумевају лица која прате војску не припадајући јој непосредно, као што су новински дописници и извештачи, трговци и лиферанти (члан 13). Уколико ова лица падну под власт непријатеља постоји могућност њиховог задржавања У случају да страна која их је заробила сматра корисним да их задржи они добијају статус ратних заробљеника¹⁵. Као услов за такав третман Хашки правилник тражи да ова лица имају исправу војних власти армије коју су пратили.

Женевска конвенција из 1929. године прихватила је ове одредбе о оружаним снагама, додајући том појму особе које учествују у ратним операцијама на мору и у ваздушном простору. Као и Хашки правилник, Конвенција изреком признаје право на третман и статус ратног заробљеника лицима која се налазе у пратњи неке војске, али не улазе непосредно у њен састав¹⁶.

Из наведених аката произилази да су се ратним заробљеницима у међународном ратном праву до краја Другог светског рата сматрали сви припадници војске, тј. регуларне армије, као и лица која припадају милицији и добровољачким одредима која непријатељ зароби у току сувоземних, поморских или ваздушних ратних операција. У исту категорију у случају заробљавања спадало је и становништво неокупиране територије које се подигло на оружје ради пружања отпора уколико испуњава предвиђене услове. Коначно, својство ратних заробљеника признато је лицима која прате једну армију, али јој не припадају непосредно, уколико непријатељ под чију су власт пали жели да их задржи за одређено време или током читавог трајања оружаног сукоба.

13 Члан 1 Хашког правилника. Више о томе: З.Радивојевић, Разликовање између бораца и небораца у међународном хуманитарном праву, Зборник радова Правног факултета у Нишу, 2009, стр.28-29.

14 Члан 2 Хашког правилника. Овде се заправо ради о општем или народном устанку (*levée en masse*) који се подиже на неокупираној територији против непријатеља који врши инвазију. Више о томе: М.Вучинић, Домашај члана 2 хашког Правилника о законима и обичајима рата на копну у условима савремених ратова, Југословенска ревија за међународно право, 1967, бр.1-3, стр.121.

15 Ф. Карлсховен, Ограничења вођења рата (превод), Загреб, 2001, стр.43.

16 Видети: В.Јончић, *op.cit.*, стр. 200; М.Радојковић, *op.cit.*, стр.68.

Трећа женевска конвенција из 1949. године први је уговор из области међународног хуманитарног права који изричито и непосредно одређује појам ратних заробљеника. Конвенција, међутим, не садржи општу и апстрактну дефиницију овог појма. Њени творци определили су се за еnumerативно дефинисање, тј. таксативно набрајање лица која имају статус ратног заробљеника. Према одредби члана 4 својство ратног заробљеника најпре је признато припадницима оружаних снага стране у сукобу, као и припадницима милиције и добровољачких одреда који улазе у састав тих оружаних снага. Притом међународним правом није одређено које врсте трупа чине оружане снаге, већ је државама препуштено да то регулишу својим законодавством¹⁷.

Припадници осталих милиција и добровољачких одреда, тј. јединица које држава није укључила у састав својих оружаних снага, као и припадницима организованог покрета отпора који делује изван или у оквиру територије једне стране у сукобу, па чак и ако је та територија окупирана, имаће статус ратних заробљеника ако испуњавају четири услова из Хашког правилника (да на челу имају лице одговорно за своје подчињене, да имају знак разликовања који се може уочити на одстојању; да отворено носе оружје; и да се при војном ангажовању придржавају ратних закона и обичаја), уз додатни услов да ове јединице припадају једној од страна у сукобу¹⁸. Статус ратних заробљеника признат је и становништву неокупиране територије које се дигло на општи устанак под истим условима које тражи Хашки правилник (да отворено носе оружје и да поштују ратне законе и обичаје).

Иако из Хашког правилника преузима сва решења у погледу одређивања појма оружаних снага, Трећа женевска конвенција отишла је корак даље у односу на овај документ. Она, наиме, садржи значајну новину у дефинисању статуса ратног заробљеника. Према Конвенцији својство ратног заробљеника признаје се и припадницима организованих покрета отпора који се боре на окупираној територији. На овај начин је коначно у међународном хуманитарном праву озакоњен герилски начин ратовања, а припадницима покрета отпора признат статус ратних заробљеника¹⁹.

Трећа женевска конвенција, такође, прихвата поделу на борце и неборце. Међутим, за разлику од Хашког правилника и Женевске конвенције из 1929. године, она их не помиње уопштено, већ прецизно одређује ко се сматра

---

17 Б.Јанковић, З.Радивојевић, Међународно јавно право, Ниш, 2011, стр. 433.

18 Захтев за припадност једној страни у сукобу је изузетно значајан критеријум који твори линију разграничења између учесника у непријатељствима који уживају имунитет за дела почињена током или у вези са сукобом и самим тим статус ратних заробљеника и учесника који такав статус не стичу. Видети: De Preux, ed., Commentary III Geneva Convention Relative to the Treatment of Prisoners of War, International Committee of Red Cross, Geneva, 1960, p.57.

19 В.Кнежевић-Предић, Оглед о међународном хуманитарном праву: извори, домен примене, субјекти, Београд, 2007, стр.198-201.

неборцем, тј лицем које прати оружане снаге иако непосредно не улази у њихов састав. Овој категорији припадају:

- а) цивилни чланови посада војних ваздухоплова;
- б) ратни дописници;
- в) снабдевачи;
- г) припадници радних јединица или служби чија је дужност да се старају о

удобности оружаних снага под условом да су за то добили дозволу од оружаних снага у чијој се пратњи налазе и да су снабдевени посебном личном картом.

Поред ових категорија, неборцима се сматрају чланови посада, укључујући ту команданте, пилоте и ученике, трговачке морнарице и цивилног ваздухопловства страна у сукобу који не уживају повољнији поступак по основу других правила међународног права. Сва наведена лица у случају пада под власт непријатеља имају статус ратних заробљеника²⁰.

Допунски протокол I из 1977. године определио се за општу дефиницију ратних заробљеника уместо набрајања лица која се могу подвести под овај појам. То ново решење садржано је у Одељку II Трећег дела који носи карактеристичан наслов "Статус борца и ратних заробљеника". Према изричитој одредби става 1 члана 44 "сваки борац у смислу члана 43 који падне под власт противничке стране постаје ратни заробљеник". Из тога јасно произилази да су борци припадници оружаних снага и да сви они имају статус ратног заробљеника када се нађу у власти непријатеља²¹.

С друге стране, Протокол из 1977. године више не прави разлику између бораца и небораца. Штавише, у овом акту уопште не фигурира назив неборац. Такав нови приступ објашњава се тиме да је у условима савременог ратовања традиционално разликовање небораца од бораца изгубило ранији значај. Стога би се могло сматрати да и лицима која само прате оружане снаге или улазе у њихов састав, али не узимају непосредно ушеће у непријатељствима, припада статус борца у његовом општем значењу. Уосталом, сва ова лица су и до сада у случају пада у руке непријатеља имала положај ратних заробљеника²².

Прописујући обавезе бораца према међународном хуманитарном праву, Протокол истовремено предвиђа случајеве када се неком борцу неће признати статус ратног заробљеника. То може да се догоди уколико борац пропусти да се разликује од цивилног становништва док је ангажован у нападу или војним

20 Ставови 4 и 5 члана 4 Треће женеvске конвенције. Више о томе: З.Радивојевић, Разликовање између бораца и небораца у међународном хуманитарном праву, Зборник радова Правног факултета у Нишу, 2009, стр. 44-45.

21 Видети: Y.Sandoz, C.Swinarski, B.Zimmermann, eds., Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949, International Committee of the Red Cross, Geneva, 1987, p.512, para.1675.

22 З.Вучинић, op.cit., стр., 147.

операцијама које представљају припрему за напад²³. Обавеза разликовања уведена је да би се појачала заштита цивилног становништва од дејства непријатељстава, па стога њено кршење има за последицу губитак статуса ратног заробљеника²⁴.

Постоје, међутим, ситуације у оружаним сукобима када се због природе непријатељског напада борац не може разликовати од цивилног становништва²⁵. У том случају борац има обавезу да отворено носи оружје за време сваког војног ангажовања и у време када га противник може видети док је ангажован у војном развијању које претходи предузимању напада у коме ће учествовати. Борац који се огреши о ову обавезу и падне под власт непријатељске стране биће лишен права да буде ратни заробљеник. Ово строго правило из става 4 члана 44 Протокола ублажено је одредбом која прописује да борац ипак ужива заштиту једнаку са оном која се пружа ратним заробљеницима чак и у случају када је то лице изведено пред суд и осуђено због повреде коју је учинило²⁶.

С друге стране, Протокол из 1977. године предвиђа случајеве када се питање губитка статуса ратног заробљеника уопште не поставља. Тако борац неће бити лишен права да буде ратни заробљеник ако падне под власт противничке стране када није ангажован у нападу или војној операцији припреме за напад, без обзира на своје раније активности. Поред тога, Протокол изричито прописује да кршење правила међународног хуманитарног права, које су борци иначе обавезни да поштују, не доводи до губитка статуса ратног заробљеника када ова лица падну под власт непријатеља²⁷. Тиме се никако не прејудуцира питање одговорности и кажњавања бораца и ратних заробљеника за непоштовање правила међународног права примењивих у оружаним сукобима.

3. ОПШТИ ПРИНЦИПИ ЗАШТИТЕ

Установа ратног заробљеништва лишена је кривичних обележја²⁸. Она није мера репресије нити врста казне због претходног учешћа заробљеника у војним операцијама. Напротив, заробљавање је мера предострожности која

---

23 Став 3 чл.44 Протокола.

24 Став 4.

25 Овакве ситуације могуће су на подручјима под страном окупацијом или у операцијама иза непријатељских линија које су карактеристичне за народне ослободилачке ратове. Тада се припадници герилског покрета не могу разликовати од цивила током својих војних операција, а да притом задрже било какву могућност успеха. Видети: *Commentary on the Additional Protocols*, p.529.

26 За даљу анализу ове одредбе: Ф.Калсховен, *op.cit.*, стр.81.

27 Ставови 2 и 5 чл.44 Протокола.

28 У Оксфордском приручнику о ратним законима на копну, који је усвојио Институт за међународно право 1880. године, читамо да "заробљеништво није казна која се примењује на ратне заробљенике нити је то дело освете; то је само привремени затвор, али затвор који мора бити лишен кривичног обележја"; наведено према: М.Радојковић, *op.cit.*, стр.68.

има за циљ спречавање да ова лица наставе ангажовање у непријатељствима, те да се она заштите²⁹.

Заштита која се гарантује ратним заробљеницима у међународном хуманитарном праву представља компропис између два различита интереса. На једној страни сила која држи заробљенике има интерес да ослаби војну снагу непријатеља тако што ће онемогући њихово даље учешће у борби. Интерес самих заробљеника је да буду заштићени у складу са основним међународним стандардима људских права. Заштита заробљеника, међутим, садржи у себи међудржавни елемент, будући да се они током заробљеништва и даље сматрају припадницима оружаних снага своје државе. Због тога се заробљеник како у свом сопственом, тако и у интересу државе којој припада не може одрећи заштите коју ужива према међународном хуманитарном праву³⁰.

Прво и основно правило је да су ратни заробљеници у власти непријатељске силе, а не појединаца или војних одреда који су их заробили. Према том правилу обичајног права, које је нашло места у најважнијим уговорима међународног хуманитарног права³¹, за поступање према заробљеницима одговорна је држава у чијој су власти, док појединци или војне јединице које су их заробиле имају право да их разоружају и обавезу да их упуте надлежним државним органима који су у ту сврху одређени. То значи да је сила која држи заробљенике међународно одговорна за све што им се догоди, независно од појединачне одговорности оних који који са њима непосредно поступају за евентуалне повреде правила хуманитарног права.

Опште је правило да се са ратним заробљеницима у свако доба мора поступати човечно. Забрањен је сваки незаконити акт или пропуст силе која их држи у заробљеништву, а којима се проузрокује смрт или озбиљно угрожавање здравља ратног заробљеника. Посебно је забрањено да се ратни заробљеници подвргавају физичком мучењу или медицинским или научним еспериментима било које врсте. Изузетак постоји у случају када се то чини због лечења заробљеника или је то у њиховом интересу. Ратни заробљеници, такође, у свако доба треба да буду заштићени од аката насиља или застрашивања и против увреда и јавне радозналости. Изричито су забрањене мере репресалија према ратним заробљеницима³².

Ратни заробљеници имају право да у свим околностима буде поштована њихова личност и част. Према женама се мора поступати у складу са њиховим полом и оне се не могу ставити у неповољнији положај у односу на мушкарце.

29 Ch.Rousseau, op. cit., p.90.

30 M.Sassoli, A.Bouvier, How Does Law protect in War?, International Committee of Red Cross, Geneva, 1999, p.125.

31 Чл.4 Хашког правилника од 1907. године, чл.2 Женевске конвенције од 1929. и чл.12 Треће женевске конвенције од 1949. године.

32 Чл.13 Треће женевске конвенције.

Заробљеници задржавају пуну грађанску способност коју су уживали у време заробљавања. Сила која их држи може ограничити ову способност само у мери у којој то захтева стање заробљеништва³³. На овај начин спречава се могућност да се заробљеници ставе у положај сличан ропству и да се над њима врше атрибути права својине.

Сила која држи заробљенике дужна је да им обезбеди бесплатно издржавање и лечење. Исто тако, обавезна је да им пружи медицинску негу и пажњу коју захтева стање њиховог здравља³⁴. Ратни заробљеници третирају се једнако од силе која их држи без икакве дискриминације засноване на раси, националности, вероисповести, политичким уверењима или другим сличним мерилима. Различито поступање према заробљеницима допуштено је само ако се заснива на здравственом стању, полу, старости, војном чину или стручним квалификацијама³⁵.

Постоји могућност да сила у чијој су власти ратни заробљеници преда ова лица некој другој држави под условом да је она страна Треће женевске конвенције Претходно се сила која их је заробила мора уверити да је ова друга држава вољна и способна да примени Конвенцију. Када се заробљеници предају под таквим околностима, одговорност за примену Конвенције прелази на државу која их је примила. У случају да она не испуњава њене прописе у важним стварима, сила која је предала ратне заробљенике дужна је да предузме ефикасне мере ради отклањања таквог стања или да захтева повраћај ратних заробљеника. У сваком случају таквом њеном захтеву мора се удовољити³⁶.

4. САДРЖИНА ЗАШТИТЕ

Заштита ратних заробљеника у међународном хуманитарном праву двоструко је регулисана. Поред поменутих општих принципа заштите, постоји серија посебних и веома детаљних правила који уређују садржину те заштите. Она се се односе на све аспекте установе заробљеништва: почетак заробљеништва, третман ратних заробљеника и завршетак заробљеништва.

Почетак заробљеништва

За заштиту ратних заробљеника од посебног је значаја одређивање почетка заробљеништва. То је моменат када је лице које се предаје престало да пружа отпор, одложило оружје и јасно показало намеру да се преда или је очигледно да оно више није у могућности да настави борбу. Искуства показују да је тренутак заробљавања одувек представљао опасност по живот и здравље заробљеника,

---

33 Чл.14.

34 Чл.15.

35 Чл.16.

36 Ставови 2 и 3 чл.12.

посебно ако се на месту заробљавања још увек воде борбе³⁷. Имајући то у виду Протокол из 1977. године изричито забрањује нападе на непријатеља онеспособљеног за борбу. Према тој одредби, припадник непријатељске стране сматраће се лицем онеспособљеним за борбу: 1. ако је у власти противничке стране; 2. ако је јасно изразило намеру да се преда и; 3. ако не може само да се брани због последица рањавања, болести или бесвесног стања³⁸.

Међународно право налаже странама у сукобу да заробљена лица у најкраћем року евакуишу у логоре који су довољно удаљени од борбене зоне. Ратни заробљеници не смеју бити непотребно изложени опасности док чекају на евакуацију из борбене зоне. Евакуација мора да се врши на хуман начин и у условима сличним онима под којима страна која је спроводи то чини са својим јединицама при њиховом премештају. Заробљеницима се морају обезбедити довољне количине воде, хране и одеће, као и одговарајућа лекарска нега³⁹.

После заробљавања ратни заробљеник је дужан да приликом првог испитивања саопшти своје име и презиме, датум рођења, чин и број матрикуле. Уколико одбије да то учини излаже се опасности да му буду ускраћене привилегије које се признају заробљеницима његовог чина или положаја. Ратном заробљенику се могу поставити и друга питања, али се према њему приликом испитивања не сме вршити никаква физичка или морална тортура и принуда да би се добиле информације било које врсте. Посебно је забрањено да се ратним заробљеницима који одбију да одговоре прети, да буду вређани или изложени непријатностима или непогодностима било које врсте. Испитивање мора бити обављено на језику који заробљеник разуме.

Стране у сукобу дужне су да припаднике својих оружаних снага, који могу да постану ратни заробљеници, снабдеју посебном исправом, тј личном картом која садржи име и презиме власника, датум рођења и број матрикуле. Ова исправа се издаје у дупикату. На захтев стране у сукобу заробљеник мора да покаже личну карту, али му се она ни у ком случају не сме одузети⁴⁰.

Ратном заробљенику се одмах након заробљавања, а најдуже у року од недељу дана од доласка у логор, мора омогућити да упути својој породици и Централној агенцији обавештење о заробљеништву. У ту сврху устројена је посебна карта о заробљавању сачињена на одређеном обрасцу којом он обавештава да је заробљен, о свом здравственом стању и адреси. Ове карте се шаљу што је могуће брже, а њихово слање се не може одлагати из било ког разлога⁴¹.

37 Г.Перацић, Међународно ратно право, Београд, 1966, стр.185.

38 Став 2 чл.41 Протокола.

39 Чланови 19 и 20 Треће женевске конвенције.

40 Чл.17.

41 Чл.70.

Ствари и предмете који им служе за личну употребу ратни заробљеници могу задржати у свом поседу. Од тога су изузети оружје, војна опрема и војна документација. Заробљеник, међутим, задржава шлем, заштитну маску и друга средства за заштиту, ознаке чина и држављанства, одличја и предмете који за њега имају личну или емоционалну вредност. Ствари које служе за одевање и исхрану, такође, остају у њиховом поседу. Новац који носе заробљеници може се одузети само по наређењу официра пошто се претходно у посебном регистру евидентира висина новчаног износа и подаци о власнику уз издавање признанице. Остале вредне предмете сила може да узме од ратног заробљеника само из разлога безбедности у складу са поступком који је предвиђен за одузети новац. Новац и драгоцености морају се чувати и вратити у првобитном облику после завршетка заробљеништва⁴².

Третман током заробљеништва

После заробљавања и евакуације из борбене зоне ратни заробљеници се могу интернирати. Ради се о мери која се састоји у смештају заробљеника у логоре где они принудно бораве. Сила која држи заробљенике може да им намете обавезу да не напуштају изван одређених граница логор у коме су интернирани или ако је такав логор ограђен да не иду изван оградe. Заробљеници могу да буду затворени само ако је то нужно за заштиту њиховог здравља или због примене кривичних и дисциплинских санкција⁴³.

Сила која држи заробљенике дужна је да их групише према њиховој националности, језику и обичајима. Само уз њихов пристанак они могу да буду смештени одвојено од заробљеника стране у сукобу којој припадају, а који су већ интернирани. Ниједан заробљеник не сме да буде послат или задржан у области где може да буде изложен опасности од борбених дејстава. Они се не смеју користити да својим присуством заштите од војних операција противника одређена места или области. Ратни заробљеници треба да имају заклоне од бомбардовања из ваздуха и других ратних опасности у истом обиму као и локално цивилно становништво.

Из разлога безбедности заробљенички логори морају да буду обележени, а стране у сукобу посредством силе заштитнице треба да дају обавештења о њиховој локацији. Ти логори, када војни разлози дозвољавају, биће означени словима PW (енг. prisoner of war) или PG (фр. prisonniers de guerre) постављеним тако да се при дневној светлости јасно виде са висине⁴⁴.

Међународно хуманитарно право регулише до најситнијих појединости поступање са ратним заробљеницима и њихова права и обавезе током

---

42 Чл.18.

43 Чл.21.

44 Чланови 22 и 23.

интернације. Та бројна и детаљна правила уређују следећа питања од значаја за живот ратних заробљеника: смештај, исхрану и одевање; хигијенску и лекарску негу; помоћ медицинског и верског особља; верске, интелектуалне и физичке активности; дисциплину; чиновне; премештање; рад; новчана средства; односе са спољним светом; односе са властима; дисциплинску и кривичну одговорност.

Ратни заробљеници морају да буду смештени под сличним условима који су обезбеђени јединицама силе која држи ратне заробљенике. Просторије у којима бораве заробљеници треба да буду заштићене од влаге, загрејане, осветљене и заштићене од пожара. Просторије за женске заробљенике морају да буду одвојене од просторија у којима бораве мушкарци. Основне дневне порције хране треба да буду довољне по количини, квалитету и разноврсности, а заробљеници који раде имају право на додаток у исхрани. Ратним заробљеницима морају се обезбедити довољне количине одеће, рубља и обуће, водећи рачуна о климатским условима у којима се они налазе. У свим логорима отвориће се кантине у којима ратни заробљеници могу да набављају животне намирнице и предмете за дневну употребу по ценама које нису више од оних на локалном тржишту⁴⁵.

Страна која држи ратне заробљенике дужна је да се стара о чистоћи и здрављу у логору. Сваки логор мора да располаже довољним бројем уређаја и просторија за одржавање хигијене, што укључује довољне количине воде и средстава за одржавање хигијене. Поред тога, сваки логор треба да има адекватну амбуланту за пружање медицинске неге заробљеницима. Ратне заробљенике првенствено лече лекари стране у сукобу чији су припадници, а у случају тежих болести њихово лечење може да се настави у одговарајућој војној или грађанској медицинској установи. Контролни здравствени прегледи заробљеника морају се обављати најмање једном месечно.

Војно медицинско и верско особље које падне под власт противника не сматра се ратним заробљеницима и, по правилу, се мора вратити страни којој припада. Међутим, сила у чијој су власти има право да их задржи искључиво ради пружања помоћи ратним заробљеницима силе којој и сами припадају. Уз то, ова сила може тражити од ратних заробљеника који су по професији лекари да врше медицинске дужности у интересу заробљеника који припадају истој сили. То су лица у статусу ратних заробљеника која претходно нису била у саставу медицинске службе својих оружаних снага⁴⁶.

Ратним заробљеницима гарантује се слобода исповедања вере, укључујући обезбеђење одговарајућих просторија за присуствовање верским обредима. Свештеничку службу првенствено врше војни свештеници који су пали под власт силе која држи ратне заробљенике и као такви задржани ради пружања

45 Чл.26-28.

46 Чл.29-33.

верске помоћи. Исто право имају и свештеници ратни заробљеници који пре тога нису били у својству војних свештеника у оквиру својих оружаних снага. Поштујући личне наклоности сваког заробљеника, сила која их држи у власти има обавезу да код њих подстиче интелектуалне, образовне, рекреативне и спортске активности. У ту сврху дужна је да им обезбеди одговарајуће просторије, простор и потребну опрему⁴⁷.

Сваки заробљенички логор налази се под командом одговорног официра из састава редовних оружаних снага стране која држи заробљенике. Тај официр је непосредно одговоран за поштовање прописа међународног хуманитарног права о поступању са ратним заробљеницима. Сви прописи по којима треба да се управљају заробљеници морају им се саопштити на језику који разумеју. Ово се односи и на наређења која су упућена заробљеницима појединачно⁴⁸.

Ратним заробљеницима дозвољено је да носе ознаке и чинове које поседују. Стране у сукобу обавезне су да чим отпочну непријатељства једна другој саопште звања и чинове свог старешинског састава како би се обезбедило једнако поступање према заробљеницима истог чина. Сила која држи ратне заробљенике дужна је да призна свако њихово унапређење о којем буде прописно обавештена. Са заробљеним официрима мора се поступати с дужним поштовањем према њиховим годинама и чину⁴⁹.

Премештање ратних заробљеника у други логор допуштено је под условом да се врши на хуман начин и да не штети њиховом здрављу. Мора се обавити под условима адекватним онима под којима та страна врши премештање својих јединица. Заробљеницима се одлука о премештању мора благовремено саопштити како би имали довољно времена да се спреме и о томе обавесте своје породице. Све трошкове премештаја заробљеника сноси сила која их држи у власти⁵⁰.

Ратни заробљеници се могу користити као радна снага, али се мора водити рачуна о њиховим годинама, полу, чину и физичким способностима. Радној обавези подлежу сам здрави заробљеници, при чему рад не сме да штети њиховом здрављу. Подофицири могу да се користе само за надзорне послове. Официри, међутим, не могу бити приморавани да раде. Остали ратни заробљеници могу да буду ангажовани на пословима у вези са управом, одржавањем и уређењем логора, на кућним пословима, у пољопривреди, индустрији, транспорту, трговачким или уметничким делатностима. Током обављања послова треба им обезбедити пристојне услове рада, смештаја, исхране и одеће који су слични

---

47 Чл.34-38.

48 Чл.39-42.

49 Чл.43-45.

50 Чл.46-48.

онима које имају становници државе која их је заробила. Имају право на новчану накнанду за рад, као и дневни, недељни и годишњи одмор⁵¹.

Поред новчане накнаде коју примају на основу рада, сви ратни заробљеници имају право на месечну плату коју обезбеђује сила која их држи. Висина плате креће се од 8 до 75 швајцарских франака у зависности од чина. Поред тога, имају додатак на плату коју им шаље држава чији су припадници. Тај додатак на плату мора да буде једнак за заробљенике истог ранга.⁵²

Ратним заробљеницима гарантовано је право на дописивање и примање пошиљки. Својој породици или другима заробљеник може да пошаље два писма и четири карте месечно. Њихово слање не сме да се одлаже нити задржава из разлога дисциплине. Ратни заробљеници могу да примају пошиљке са животним намирницама, одећом, лековима и књигама намењене за задовољење њихових потреба. Све пошиљке намењене ратним заробљеницима су ослобођене царина и других дажбина. Цензура преписке је дозвољена, али се мора вршити у најкраћем могућем року⁵³.

Односи ратних заробљеника са властима могу се одржавати преко повереника или непосредно. Заробљеници бирају своје поверенике слободно и тајним гласањем сваких шест месеци. У официрским логорима не бирају се повереници, већ је то по функцији најстарији официр у највишем чину. Са избором повереника треба да се сложи сила која држи заробљенике.

Ратни заробљеници имају право да војним властима силе које их држи непосредно поднесе представке и жалбе у погледу заробљеничког режима коме су подвргнути. Исто право имају у односу на представнике силе заштитнице и Међународног комитета Црвеног крста који су, уз то, овлашћени да посећују логоре и разговарају са ратним заробљеницима непосредно или преко повереника. Подношење представки и жалби не сме да буде повод за кажњавање заробљеника, чак и ако се покаже да су оне неосноване⁵⁴.

Заробљеници подлежу законима, уредбама и општим наређењима која важе у оружаним снагама силе која их држи. Она је надлежна да их кажњава кривично и дисциплински за дела која су по њеним важећим прописима квалификована као кривична дела, односно дисциплински преступи, али у границама постављеним прописима међународног хуманитарног права о ратним заробљеницима. За ратне заробљенике су, по правилу, надлежни војни судови, осим ако законодавство силе у чијој су власти не предвиђа грађанске судове као надлежне да суде припадницима оружаних снага те силе за исто дело због којег се гоне ратни заробљеници. У сваком случају, ратни заробљеник

51 Чл.49-57.

52 Чл.58-62.

53 Чл.69-77.

54 Чл.78-81.

не може бити изведен пред суд који не пружа основне гаранције независности и непристрасности и не даје права и средства одбране. Заробљеник може бити суђен само на основу редовног судског поступка, уз обезбеђење контакта са силом заштитницом. Она треба да буде обавештена о судском поступку најмање три недеље пре почетка претреса.

Војне власти и судови могу изрицати само оне казне које су за иста дела предвиђене и за припаднике оружаних снага те силе. Ако је изречена смртна казна, она се не може извршити пре истека рока од шест месеци од дана када је сила заштитница обавештена о овој пресуди. Поред кривичних санкција, ратним заробљеницима се могу изрицати дисциплинске казне у трајању не дужем од тридесет дана.

Бекство из логора се третира као дисциплински прекршај. Ратни заробљеници имају право да покушају бекство из заробљеништва, а сила која их држи има право да их у томе спречи. Употреба силе против оних који покушавају да побегну је дозвољена само као крајње средство коме увек претходи упозорење прилагођено околностима. Заробљеник коме није успело бекство може бити подвргнут посебном надзору, али под условом да тај режим не буде штетан по његово здравље. Само бекство не може се узети као отежавајућа околност у случају да се заробљенику суди за кривична дела извршена у току бекства. У случају да заробљеник успе у бекству, па буде поново заробљен, не може бити кажњен за раније бекство⁵⁵.

Завршетак заробљеништва

Постоји више разлога и основа за завршетак заробљеништва од којих су неки субјективне природе и везани за саму личност заробљеника, док су други објективни и зависе од стања односа између страна у сукобу и трајања оружаног сукоба. У првом случају заробљеништво престаје услед смрти заробљеника, успешног бекства или његовог ослобађања на реч или уз обавезу. Као друга група разлога за окончање заробљеништва наводе се непосредна репатријација, смештај у неутралну земљу и размена заробљеника у току трајања непријатељстава, те репатријација после завршетка непријатељстава.

У случају смрти сила је дужна да у најкраћем року року обавести страну у сукобу којој је умрли заробљеник припадао, као и Биро за обавештења о ратним заробљеницима. Обавештење о смрти мора да садржи податке о идентитету умрлог лица, место, датум и узрок смрти, место и датум сахране, као и све податке потребне ради утврђивања гробова. Пре сахране мора да се изврши лекарски преглед ради констатовања смрти. Ако је смрт проузрокована поступком неког стражара или било ког другог лица предузима се хитна истрага и о томе одмах обавештава сила заштитница. Када се у истрази установи да је за смрт крива једна или више особа, страна која држи ратне заробљенике

---

⁵⁵ Чл.82-108.

дужна је да их подвргне судском гоњењу. Умрли заробљеници морају да буду пристojно сахрањени, по могућности према црквеном обреду вероисповести којој припадају. Њихови гробови треба да буду поштовани, уредно одржавани и тако обележени да увек могу бити пронађени⁵⁶.

Статус ратног заробљеника престаје по међународном хуманитарном праву у случају успешног бекства. Бекство се сматра успешним ако се заробљеник прикључи својим или савезничким оружаним снагама, када напусти територију силе која га држи или територију њених савезника или ако се укрца на брод који носи заставу његове државе или заставу савезника, а тај брод се налази у територијалном мору силе која држи заробљенике, под условом да брод није под влашћу те силе⁵⁷.

Сваки ратни заробљеник може да буде ослобођен на реч или уз обавезу уколико то допуштају закони стране којој припада. Ослобађање на овај начин је веома стари институт међународног хуманитарног права чији је циљ побољшање здравственог стања заробљеника. Међутим, заробљеници не смеју бити приморавани да буду ослобођени на овај начин, будући да многи национални прописи забрањују такву могућност завршетка заробљеништва. Због тога стране у сукобу приликом избијања непријатељстава морају једна другој да нотификују прописе који дозвољавају или забрањују њиховим држављанима да прихвате ослобађање на реч или уз обавезу. Ратни заробљеници који прихвате ослобађање на овај начин обавезни су да својом личном чашћу и савешћу гарантују да више никада неће учествовати у борбама против државе која их је заробила и потом ослободила⁵⁸.

Непосредна репатријација ратних заробљеника у матичну земљу представља начин окончања заробљеништва у време док непријатељства још трају. Право на непосредну репатријацију првенствено имају неизлечиви рањеници и болесници чија је умна и телесна способност претрпела велико оштећење, као и рањеници и болесници чије би лечење према лекарским прогнозама трајало више од годину дана. Поред тога, овом врстом репатријације обухваћени су излечени рањеници и болесници чија је умна и телесна способност претрпела велико и трајно оштећење.

До окончања заробљеништва у току трајања непријатељства може доћи услед смештаја ратних заробљеника у неутралну земљу. Ова могућност односи се на рањенике и болеснике чије се излечење може очекивати у току године дана и заробљенике за чије је умно и телесно здравље даље задржавање у логору према лекарским предвиђањима опасно. Стране у сукобу могу посебним споразумима предвидети смештај у неутралну државу здравих заробљеника

⁵⁶ Чланови 120 и 121.

⁵⁷ Чл.91.

⁵⁸ Ставови 2 и 3 чл.21. Више о томе: Ф.Калсховен, *op.cit.*, стр.51.

који се већ дуго налазе у заробљеништву, као и оних који су жртве несрећних случајева, под условом да нису сами себе повредили⁵⁹.

Размена ратних заробљеника представља још један начин на који заробљеништво може престати у току трајања оружаног сукоба. Пракса размене заробљеника позната је у многим ратовима. Прибегава јој се на основу посебно закључених војних споразума између страна у сукобу. Размена се врши из хуманитарних разлога и њоме су углавном обухваћени рањени и болесни ратни заробљеници. Споразуми се закључују на основу реципроцитета, а као неутрални посредник обично се појављује Међународни комитет Црвеног крста⁶⁰.

После окончања активних непријатељстава ратни заробљеници морају без одлагања бити пуштени на слободу и враћени у домовину. Међународно хуманитарно право препушта странама у сукобу да споразумом о окончању непријатељстава саме уреде сва питања у вези са ослобађањем и репатријацијом ратних заробљеника. Уколико то нису учиниле, свака страна која држи ратне заробљенике саставља и спроводи без одлагања план о њиховој репатријацији⁶¹.

Обавеза предвиђена у Трећој женевској конвенцији да се ратни заробљеници безусловно репатрирају одмах после престанка непријатељстава представља напредак у односу на Хашки правилник из 1907. и Женевску конвенцију из 1929. године који су ту обавезу везивали за закључење уговора о миру. Друга предност овог решења је што све стране у сукобу третира једнако, без обзира да ли је реч о победнику или пораженом. Раније је била пракса да државе које изгубе рат одмах пуштају на слободу све ратне заробљенике, док су победнице обично касниле са репатријацијом ових лица⁶².

Правило је да ратни заробљеници не могу одбити репатријацију. У том погледу Трећа женевска конвенција не предвиђа никакве изузетке, будући да изричито одређује да се сви ратни заробљеници морају ослободити и репатрирати. Међутим, после корејског рата поставило се питање севернокорејских ратних заробљеника који нису желели да се врате у домовину. Како таква ситуација није регулисана међународним хуманитарним правом, Генерална скупштина Уједињених нација донела је резолуцију 610 (VII) којом се забрањује употреба силе ради извршења или спречавања репатријације. Одлука о повратку у домовину или одласку у другу земљу препуштена је самим заробљеницима. Том приликом значајну улогу имају делегати Међународног комитета Црвеног крста који треба да процене да ли су се заробљеници добровољно и слободно

---

59 Чл.110.

60 Видети: Х.П.Гасер, Међународно хуманитарно право: увод (превод), Сарајево, 1999, стр.44; Ф.Калсховен, *op.cit.*, стр.52.

61 Чл.118.

62 Видети: З.Вучинић, *op.cit.*, стр. 276.

одлучили да се врате у домовину или затраже азил у некој другој држави, нарочито ако је промењен политички режим у њиховој земљи или им тамо прети опасност од кривичног гоњења⁶³.

Обавезом репатријације нису обухваћени ратни заробљеници против којих се води кривични поступак или којима је изречена казна због злочина или дела по општем кривичном праву. Ови заробљеници могу бити задржани све до завршетка поступка или до издржавања казне⁶⁴. Неоправдано одлагање репатријације ратних заробљеника представља тешку повреду међународног хуманитарног права и сматра се ратним злочином⁶⁵.

Prof. Zoran Radivojević, LL.D.

Full Professor

Faculty of Law, University of Niš

PROTECTION GUARANTEED BY THE PRISONER OF WAR STATUS IN INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW

Summary

In international humanitarian law, the status of a prisoner of war (POW) is given to certain categories of persons involved in armed conflicts who fall into the power of an adverse party. The most important category among them are combatants, i.e. members of the armed forces. However, the notion of a POW is much wider as it includes non-combatants, i.e. persons who accompany the armed forces without being their actual members.

The protection guaranteed to POWs under the international humanitarian law is a compromise between two distinct interests. On the one hand, the main interest of the Detaining Power that holds prisoners in captivity is to weaken the enemy's military forces by hindering their further participation in fights. On the other hand, the interest of the POWs is to be protected in accordance with the basic international human rights standards.

The protection of POWs in international humanitarian law is twofold. In addition to the basic protection principles, there are series of specific and very detailed rules governing the content of this protection. These rules apply to all aspects of captivity, starting from the moment of capturing POWs and their

63 Више о томе: Х.П.Гасер, *op.cit.*, стр.44 ;Б.Јанковић, З.Радивојевић, *op.cit.*, стр.451

64 Ставови 5 и 6 чл.119 Треће женеvске конвенције.

65 Став 4 б) чл.85 Протокола.

subsequent treatment until the termination of captivity. In the minutest detail, these rules regulate a number of significant issues relevant to the POWs life in captivity, such as: evacuation; interrogation; quarters in prisoner camps; food and clothing; hygiene and medical care; assistance of medical and religious personnel; religious services, intellectual and physical activities; discipline in detention camps; military ranks; transfers; labour; financial resources; relations with the outside world and authorities; disciplinary and penal liability.

Captivity may be terminated in the course of hostilities due to the prisoner's death, a successful escape, a release on parole or promise, direct repatriation or accommodation in a third (neutral) country, and a prisoner exchange. After the cessation of active hostilities, all POWs must immediately be released and repatriated. Unreasonable delay of repatriation of prisoners of war constitutes a grave violation of international humanitarian law and is therefore qualified as a war crime.

Key words: *prisoners of war, combatants, non-combatants, status, internment, protection, general principles, treatment, detention camps, termination of captivity*